

sa

Sektorske_analize

ekonomski
institut
zagreb

studeni 2019. broj 72 godina 8

ISSN: 1848-8986

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Turizam

Autorica Ivana Rašić

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Hrvatska već petu godinu zaredom bilježi porast dolazaka i noćenja i domaćih i stranih turista. U 2018. godini ostvareno je 89,7 milijuna noćenja, što je za 4 posto više u odnosu na 2017. godinu. Udio sektora turizma u bruto domaćem proizvodu (BDP-u) Hrvatske za 2016. godinu iznosio je 11,4 posto

_18 Najveća trgovačka društva

Ukupni prihodi deset vodećih trgovačkih društava ovog sektora u 2018. godini iznosili su 6,8 milijardi kuna i bili veći za 16 posto u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih povećan je s ukupno 10.286 u 2017. na 12.329 u 2018. godini (rast od 22,7 posto).

_21 Izvještaj sa Zagrebačke burze

Na Zagrebačku burzu uvršteno je dvadeset i šest dioničkih društava iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Dionica Valamar Riviere d.d. bila je najtrgovanija dionica na Zagrebačkoj burzi u 2018. te u prvoj polovici 2019. godine.

_22 Svjetski turizam u 2018. godini

Broj stranih turista koji su putovali svijetom dosegno je brojku od 1,4 milijarde, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja rast od 5,4 posto. Najveći međugodišnji rast bilježe Azija i Pacifik (7,2 posto) i Afrika (7 posto).

_26 Turizam u Europskoj uniji (EU-28)

Najpopularnija turistička destinacija za strane turiste u 2018. bila je Španjolska s ostvarenih 301 milijun noćenja stranih turista. Hrvatska se s ostvarenih 83,1 milijun noćenja stranih turista nalazi na vrlo dobrom osmom mjestu ljestvice EU zemalja.

_29 Turizam u Hrvatskoj u 2019.

Hrvatsku je u prvih devet mjeseci ove godine posjetilo 17,7 milijuna turista koji su ostvarili 86,6 milijuna noćenja, što predstavlja rast od 4,4 odnosno 1,9 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Najveći broj noćenja ostvaren je u Istarskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji.

_32 Zaključak

S obzirom na relativno optimistične prognoze Svjetske turističke organizacije za europsko tržište, za očekivati je da i sezona 2020. bude uspješna.

Glavni sektorski pokazatelji

“U Hrvatskoj je u 2018. godini ostvareno 89,7 milijuna noćenja, što je za 4 posto više u odnosu na 2017. godinu.

Hrvatska već petu godinu zaredom bilježi porast dolazaka i noćenja i domaćih i stranih turista. U 2018. godini ostvareno je 89,7 milijuna noćenja, što je za 4 posto više u odnosu na 2017. godinu (slika 1). Za razliku od prethodne tri godine kada je snažniji međugodišnji porast noćenja zabilježen kod stranih gostiju, u 2018. godini snažniji porast noćenja na godišnjoj razini bilježe domaći gosti. Domaći gosti tako 2018. ostvaruju 8,3 posto više noćenja nego godinu dana ranije, dok noćenja stranih gostiju bilježe rast od 3,7 posto (slika 1). U 2018. godini zabilježeno je i 18,7 milijuna turističkih dolazaka, što u odnosu na godinu ranije predstavlja rast od 7,1 posto. Nadalje, turistima je u 2018. godini bilo na raspolaganju 425.280 soba, apartmana i mjesta za kampiranje s ukupno 1,18 milijuna stalnih postelja. Za usporedbu, u 2017. godini turisti su na raspolaganju imali 402.927 soba, apartmana i mjesta za kampiranje te 1,07 stalnih postelja. Prosječan broj noćenja po dolasku turista u 2018. godini iznosio je 4,8, što je ispod razine iz 2017. godine od 4,9 noćenja. Trend smanjivanja vrijednosti ovog pokazatelja započeo je 2000. godine kada su se turisti u Hrvatskoj u prosjeku zadržavali 5,8 noći (slika 2).

Tablica 1.
Glavni sektorski pokazatelji, 2013. – 2018.

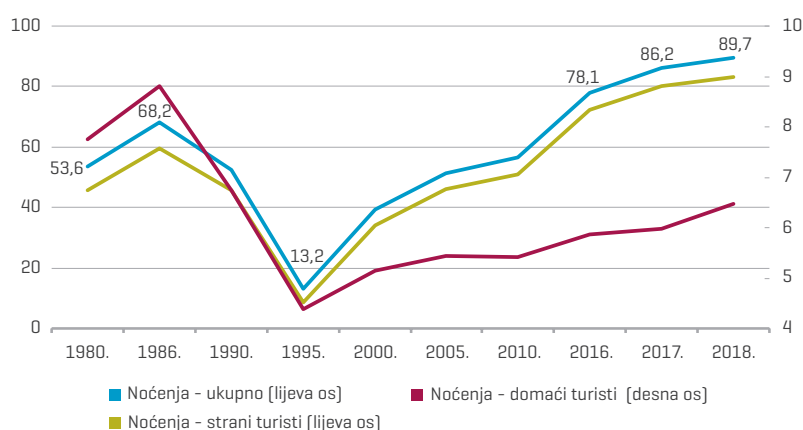
Izvori: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka.

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj noćenja (u milijunima)	64,6	66,3	71,4	77,9	86,2	89,7
Broj dolazaka (u milijunima)	12,2	12,9	14,2	15,5	17,4	18,7
Prihodi od turizma (u milijardama eura)	6,2	6,5	7,2	8,1	9,0	9,5
Udio djelatnosti u BDP-u (u %)	n.p.	n.p.	n.p.	11,4	n.p.	n.p.
Udio zaposlenih (% ukupnog broja)	6,4	6,7	6,6	6,9	7,2	7,4
Udio djelatnosti u izvozu (u %)	37,3	36,1	35,1	35,2	37,8	36,4
Udio noćenja u Istri (% noćenja)	30	29,4	29,3	29,6	29,5	29,9
Broj stalnih postelja (u tisućama)	872,2	898,7	942,8	993,4	1.065,6	1.118,2

Gledano prema emitivnim tržištima, najviše dolazaka i noćenja u 2018. ostvarili su turisti iz Njemačke, i to 2,8 milijuna dolazaka [16,7 posto ukupno ostvarenih stranih dolazaka] i 20 milijuna noćenja [24 posto ukupno ostvarenih noćenja stranih turista]. Prema udjelu u ukupnom broju noćenja stranih turista zatim slijede turisti iz Slovenije [8,8 posto], Austrije [8,5 posto], Poljske [7,3 posto], Češke [6,2 posto], Italije [6 posto] te Ujedinjenog Kraljevstva [5 posto].

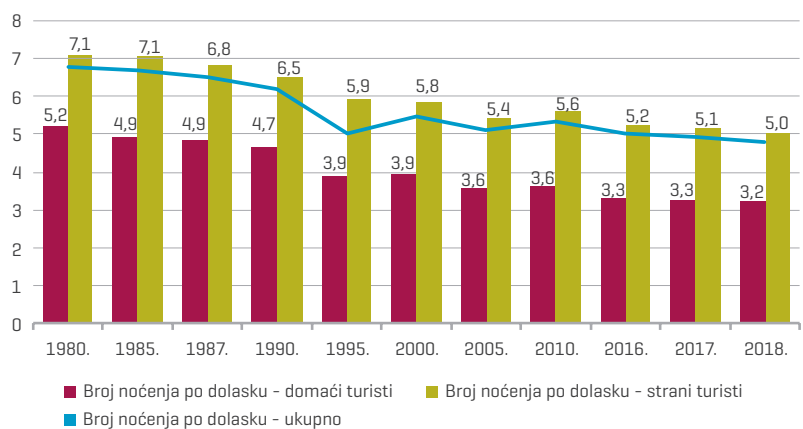
Slika 1.
Noćenja turista u Hrvatskoj, u milijunima, 1980. – 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 2.
Prosječan broj noćenja turista po dolasku, 1980. – 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Pozitivna kretanja turizma u Hrvatskoj potvrđuju i financijski pokazatelji. Ukupni prihodi u turizmu od stranih gostiju u 2018. godini iznosili su 9,5 milijardi eura, što je za 541,6 milijuna eura [6 posto] više u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi deviznih prihoda od turizma prevladavaju prihodi ostvareni od privatnih putovanja [98 posto], dok prihodi na temelju poslovnih putovanja stranih gostiju čine svega 2 posto ukupnih deviznih prihoda u turizmu.

Kada je riječ o statističkom praćenju turizma, važno je napomenuti da turizam nije definiran kao zasebna kategorija (područje, odjeljak, skupina

NA SEZONALNOST HRVATSKOG TURIZMA UKAZUJE I PODATAK DA SE 64,8 POSTO UKUPNOG BROJA NOĆENJA U 2018. GODINI OSTVARILO TIJEKOM LIPNJA, SRPNJA I KOLOVOZA.

djelatnosti ili razred] unutar Nacionalne klasifikacije djelatnosti 2007. [NKD 2007.]¹, već se radi o skupu različitih djelatnosti, što otežava procjene njegovog značaja za cjelokupno gospodarstvo. Prilikom procjenjivanja izravnoga ekonomskog doprinosa turizma nacionalnom gospodarstvu koristi se satelitski račun turizma. Satelitski račun turizma predstavlja dodatak Sustavu nacionalnih računa [SNA] i osmišljen je kako bi se omogućilo bolje uključivanje statistike turizma u statistiku nacionalnih računa. Državni zavod za statistiku je u siječnju ove godine prvi put objavio rezultate izračuna ekonomske važnosti turizma za hrvatsko gospodarstvo sukladno metodologiji satelitskog računa turizma, čime je satelitski račun turizma postao dio službene statistike Republike Hrvatske. Prethodni izračun ekonomske važnosti turizma utemeljen na metodologiji satelitskog računa turizma objavio je Institut za turizam 2014. za 2011. godinu. Prema satelitskom računu turizma, udio sektora turizma u bruto domaćem proizvodu [BDP-u] Hrvatske za 2016. godinu iznosio je 11,4 posto [tablica 2]. Usporedbe radi, 2011. godine sektor turizma činio je 10,4 posto BDP-a Hrvatske [Institut za turizam, 2014]. Pored udjela turizma u BDP-u nacionalnog gospodarstva, najvažniji pokazatelji izvedeni iz satelitskog računa turizma su: vrijednost unutarnje turističke potrošnje, dolazni turistički izdaci, domaći turistički izdaci, bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti i izravna bruto dodana vrijednost turizma.

Prema procjenama za 2016. godinu, unutarnja turistička potrošnja iznosila je 78,6 milijuna kuna, od čega su unutarnji turistički izdaci iznosili 77 milijuna kuna (97,9 posto), dok su ostale sastavnice potrošnje iznosile 1,7 milijuna kuna (2,1 posto) [tablica 3]. Promotri li se struktura unutarnje turističke potrošnje prema rezidentnosti turista, vidljivo je da prevladava potrošnja stranih turista s udjelom od 86,3 posto (66,4 milijuna kuna), dok izdaci domaćih turista čine tek 13,7 posto (10,5 milijuna kuna) turističke potrošnje. U ukupnim izdacima stranih turista prevladavaju izdaci turista koji su ostvarili barem jedno noćenje te čine 94,1 posto ukupnih izdataka,

1 Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. je klasifikacija svih ekonomskih djelatnosti Republike Hrvatske i koristi se za prikupljanje, upisivanje, obradu, objavu i diseminaciju statističkih podataka, a u primjeni je od 1. siječnja 2008. godine. Također, koristi se i za razvrstavanje poslovnih subjekata [pravnih i fizičkih osoba] kao i za vođenje poslovnih registara. NKD 2007. usklađen je sa statističkom klasifikacijom ekonomskih djelatnosti EU-a – NACE Rev. 2.

dok jednodnevni posjetitelji ostvaruju 5,9 posto dolaznih turističkih izdataka. Nadalje, prema procjenama za 2016. godinu, turističke djelatnosti ostvarile su bruto dodanu vrijednost u visini od 69,9 milijardi kuna, odnosno 24 posto ukupno ostvarene bruto dodane vrijednosti (BDV-a) te godine (tablica 2). Na taj način procijenjena bruto dodana vrijednost predstavlja zbroj ukupne bruto dodane vrijednosti svih poslovnih jedinica koje pripadaju turističkim djelatnostima, bez obzira na to pruža li se sva proizvodnja posjetiteljima i neovisno o stupnju specijalizacije procesa proizvodnje. Izravna bruto dodana vrijednost turizma koja se računa kao zbroj dijela bruto dodane vrijednosti koju u gospodarstvu stvaraju turističke djelatnosti ili ostale djelatnosti koje služe izravno posjetiteljima u odgovoru na unutarnju turističku potrošnju bila je niža i iznosila 31,7 milijardi kuna i činila je 10,9 posto ukupnog BDV-a (tablica 2).

Tablica 2.
Bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti, izravna bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti i izravni bruto domaći proizvod turizma u 2016.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Bruto dodana vrijednost turističkih djelatnosti, u milijunima kuna	69.948
Udio bruto dodane vrijednosti turističkih djelatnosti u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti	24,0%
Izravna bruto dodana vrijednost turizma, u milijunima kuna	31.734
Udio izravne bruto dodane vrijednosti turizma u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti	10,9%
Izravni BDP turizma, u milijunima kuna	40.040
Udio turizma u BDP-u	11,4%

Tablica 3.
Unutarnja turistička potrošnja, u milijunima kuna, 2016.

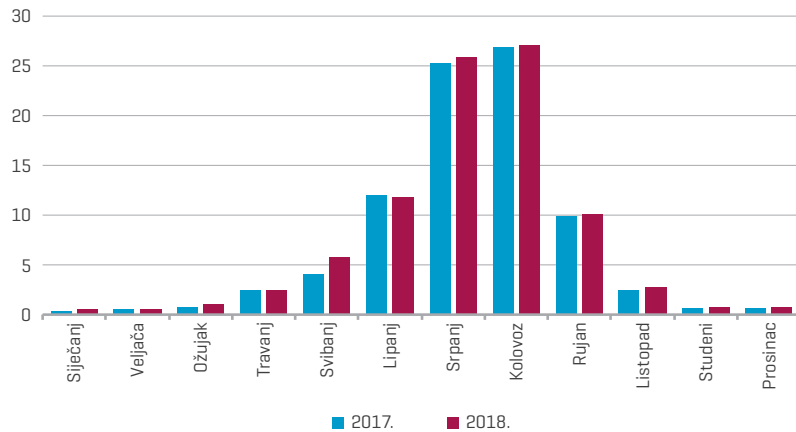
Izvor: Državni zavod za statistiku.

Unutarnji turistički izdaci	76.955
dolazni	66.433
domaći	10.523
Ostale sastavnice turističke potrošnje	1.661
Ukupna unutarnja turistička potrošnja	78.616

Mjesečni podaci o broju ostvarenih noćenja turista ukazuju na izraženu sezonalnost turizma u Hrvatskoj. Više od dvije trećine (64,8 posto) ukupnog godišnjeg broja noćenja turista u 2018. godini ostvarilo se tijekom ljetnih mjeseci lipnja, srpnja i kolovoza, pri čemu samo na kolovoz otpada trećina ukupnog broja ostvarenih noćenja (slika 3). Usporedi li se ostvareni broj noćenja turista po mjesecima 2018. i 2017. godine, pad broja noćenja turista na godišnjoj razini bilježe samo travanj i lipanj (od 1,5 posto), dok svi ostali mjeseci bilježe rast. Najsnažniji međugodišnji porast noćenja ostvaren je u svibnju (39,9 posto), iza kojeg slijede ožujak s porastom broja noćenja od 35,3 posto i siječanj od 20,6 posto.

Slika 3.
Kretanje noćenja
turista u Hrvatskoj po
mjesecima, u milijunima,
2017. i 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Premda je sezonalnost turizma u Hrvatskoj ponajviše uvjetovana klimatskim faktorima, značajan utjecaj ima i struktura smještajnih kapaciteta, broj i raspored školskih i državnih praznika, kao i godišnjih odmora. Strukturu turističkih smještajnih kapaciteta u Hrvatskoj obilježava dominacija privatnog smještaja i kampova koji uglavnom posluju za vrijeme ljetne sezone. Privatni smještaj u ukupnom broju postelja sudjeluje sa 65,8 posto, a kampovi i prostori za kampiranje s 20 posto. Pod privatnim smještajem podrazumijevaju se sobe, apartmani, studio-apartmani i kuće za kraći odmor. Hotelski smještajni kapaciteti² čine tek 14 posto ukupnog broja postelja [2018.].

Tablica 4.
Struktura smještajnih
objekata prema broju
postelja, 2017. i 2018.

Napomena: * Ukupan broj postelja uključuje stalne i pomoćne postelje.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

	Ukupan broj postelja*		Struktura (ukupno = 100)	
	2017.	2018.	2017.	2018.
Hoteli i sličan smještaj	182.590	183.330	14,7%	14,0%
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	795.982	864.670	64,1%	65,8%
Kampovi i prostori za kampiranje	258.210	262.542	20,8%	20,0%
Ostali smještaj	5.881	2.621	0,5%	0,2%
Ukupno	1.242.663	1.313.163	100,0%	100,0%

S godišnjim prosjekom od 110.755 zaposlenih osoba u 2018. godini, djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u ukupnoj zaposlenosti hrvatskog gospodarstva sudjeluje s relativno visokih 7,4 posto. Gledano dinamički, broj zaposlenih u ovom sektoru od 2010. do 2018. godine kontinuirano raste [slika 4]. Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane je u 2018. zapošljavala čak 34,4 posto radnika

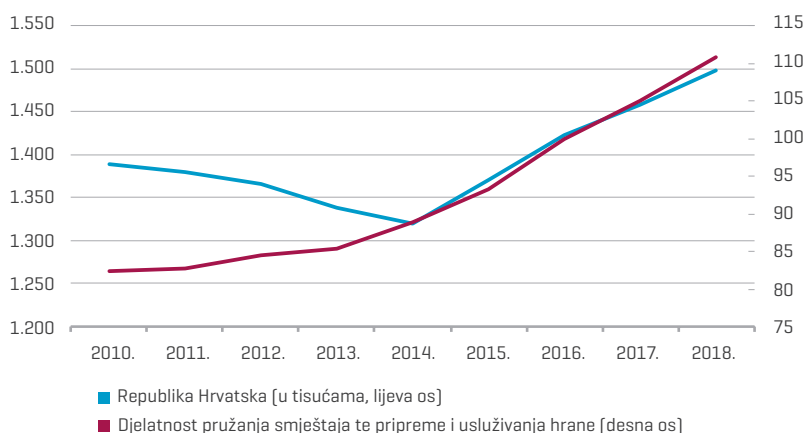
² Pod kategorijom „Hoteli“ obuhvaćeni su hoteli baštine, aparthoteli, integrirani hoteli, difuzni hoteli, lječilišni hoteli i hoteli posebnog standarda, a pod kategorijom sličnog smještaja turistička naselja, turistički apartmani, pansioni i guest house.

više nego 2010. godine, dok je u odnosu na 2017. godinu zaposlenost povećana za 5,5 posto.

Slika 4.
Zaposleni u pravnim osobama, obrtu i djelatnostima slobodnih profesija, djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, godišnji prosjek, u tisućama, 2010. – 2018.

Napomena: Podaci o broju zaposlenih od 2015. godine dobiveni su na temelju obrađenih podataka iz obrasca JOPPD.

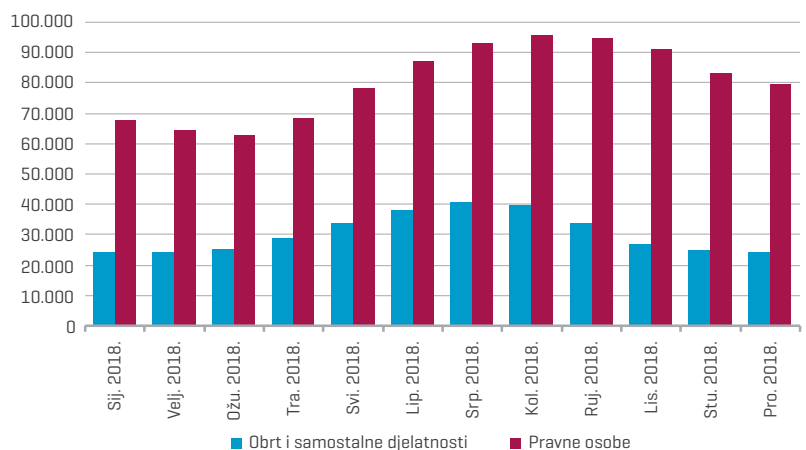
Izvor: Državni zavod za statistiku.

Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane obilježava iznadprosječni udio obrta i samostalnih djelatnika. Prema podacima za lipanj 2019. godine, zaposleni u pravnim osobama čine 70,2 posto ukupne sektorske zaposlenosti, dok zaposleni u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija čine čak 29,8 posto (37.572 zaposlene osobe). Istovremeno je na razini hrvatskog gospodarstva udio zaposlenih u pravnim osobama u ukupnoj zaposlenosti iznosio 86,5 posto, a udio zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija 13,5 posto. Snažnu sezonalnost hrvatskog turističkog sektora potvrđuju i mjesečni podaci kretanja broja zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane za 2018. godinu (slika 5). Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane najveću zaposlenost doseže tijekom ljetnih mjeseci (lipanj, srpanj, kolovoz i rujna), a najnižu tijekom prvog tromjesečja. Tako je od lipnja do rujna 2018. godine ovaj sektor na mjesečnoj razini u prosjeku zapošljavao 130.539 osoba, dok je u razdoblju od siječnja do ožujka u prosjeku zapošljavao 89.401 osoba, odnosno 41.138 radnika (31,5 posto) manje.

Slika 5.
Zaposleni u pravnim osobama, obrtu i djelatnostima slobodnih profesija, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, po mjesecima 2018. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Tablica 5.
Prosječna mjesečna
bruto plaća po
zaposlenom u pravnim
osobama u Hrvatskoj,
djelatnost pružanja
smještaja te pripreme i
usluživanja hrane i pića,
2015. – 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

	2015.	2016.	2017.	2018.
Republika Hrvatska (u kunama)	7.610	7.752	8.055	8.448
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	6.104	6.339	6.685	6.887
RH = 100	80,2	81,8	83,0	81,5
I55 – Smještaj	7.219	7.440	7.661	7.951
I = 100	118,3	117,4	114,6	115,4
RH = 100	94,9	96,0	95,1	94,1
I56 – Djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića	4.603	4.816	5.126	5.387
I = 100	75,4	76,0	76,7	78,2
RH = 100	60,5	62,1	63,6	63,8

Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenom isplaćena u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2018. godini iznosila je 6.887 kuna, što je za 18,5 posto niže od prosjeka hrvatskog gospodarstva. Podaci za razdoblje od 2015. do 2018. godine ukazuju na povećanje plaća u ovoj djelatnosti, i to po višim stopama od rasta plaća na razini cjelokupnog hrvatskog gospodarstva. Tako je u odnosu na 2015. godinu prosječna bruto plaća isplaćena u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2018. godini bila nominalno veća za 12,8 posto, dok su prosječne mjesečne bruto plaće isplaćene na razini cjelokupnog gospodarstva zabilježile nominalni međugodišnji rast od 11 posto. Promotri li se prosječne bruto plaće odvojeno za djelatnost pružanja smještaja i djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića (ugostiteljstvo), vidljivo je da su se plaće isplaćene u djelatnosti smještaja tijekom cijelog promatranog razdoblja kretale na razini iznad prosjeka sektora, dok su se plaće isplaćene u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića kretale u rasponu od 75,4 do 78,2 posto prosjeka djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

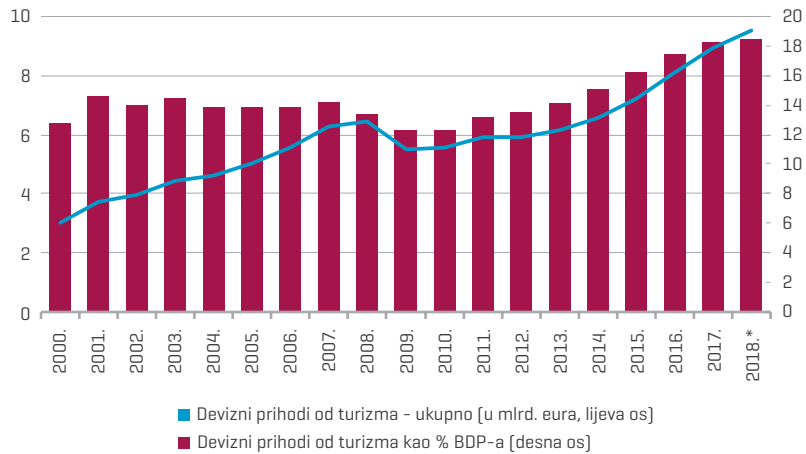
Iznimno uspješnu turističku sezonu u 2018. godini potvrđuju i preliminarni podaci o ostvarenju prihoda od stranih turista kao i o njihovom udjelu u BDP-u. Hrvatski turizam je u 2018. godini ostvario devizne prihode u visini od 9,5 milijardi eura, stvarajući tako gotovo petinu bruto domaćeg proizvoda [18,4 posto]³. Pozitivan trend ostvarenja deviznih prihoda od turizma prisutan je od 2010. godine (slika 6). Od 2009. do 2018. godine prihodi od stranih turista rasli su po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od 6,2 posto. Uslijed bržeg rasta deviznih prihoda od turizma od rasta BDP-a, udio deviznih prihoda od turizma u BDP-u povećan je s 12,3 (2009.) na 18,4 posto (2018.).

³ Procjena na temelju podataka Eurostata.

Slika 6.
Devizni prihodi od turizma u Hrvatskoj, 2000. – 2018.

Napomena: * Udio deviznih prihoda u BDP-u za 2018. godinu procijenjen je na temelju podataka Eurostata.

Izvori: Hrvatska narodna banka i Eurostat.

“Turizam je u 2018. godini ostvario devizne prihode u visini od 9,5 milijardi eura, čineći tako 18,4 posto bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske.

Snažnu izvoznu orijentaciju hrvatskog turizma potvrđuju i podaci o udjelu noćenja stranih turista u ukupnim noćenjima i o doprinosu sektora ukupnom hrvatskom izvozu. Strani turisti činili su 92,8 posto udjela u ukupnoj strukturi turističkih noćenja u Hrvatskoj u 2018. godini. K tome, strani turisti u prosjeku ostvaruju 5 noćenja po dolasku, a domaći 3,2 noćenja. Prema preliminarnim podacima Hrvatske narodne banke (HNB-a), turistički sektor s deviznim prihodima u visini od 9,5 milijardi eura u 2018. godini čini čak 36,4 posto ukupnog hrvatskog izvoza.

Jadranska Hrvatska je i prema dolascima i prema noćenjima najznačajnija hrvatska turistička regija. Na prostoru sedam obalnih županija 2018. godine ostvareno je 94,7 posto svih noćenja i 86,5 posto svih dolazaka turista u Hrvatskoj. Pri tome je čak 69,5 posto svih noćenja turista u 2018. godini ostvareno u tri županije, Istarskoj [26,2 milijuna noćenja], Splitsko-dalmatinskoj [17,6 milijuna noćenja] i Primorsko-goranskoj [15,3 milijuna noćenja] [tablica 6].

Jadranska Hrvatska 2018. godine bilježi međugodišnji porast broja noćenja od 3,6 posto, što je znatno niži rast nego godinu ranije kada je ukupan broj noćenja na godišnjoj razini porastao za 10,2 posto. Istovremeno Kontinentalna Hrvatska (bez Grada Zagreba) bilježi rast od 11,5 posto. Za usporedbu, ova je regija 2017. godine ostvarila međugodišnji rast od 17,6 posto. Odlične turističke rezultate ostvaruje i Grad Zagreb s međugodišnjim rastom noćenja turista od 11 posto [tablica 6]. Gledano po županijama, općenito se zapaža snažniji međugodišnji porast broja noćenja u županijama Kontinentalne Hrvatske. Najveći rast zabilježen je u Virovitičko-podravskoj [38,4 posto] i Zagrebačkoj županiji [36,2 posto], dok je međugodišnji pad broja noćenja turista u 2018. godini ostvaren samo u Vukovarsko-srijemskoj županiji [5,6 posto]. Među županijama Jadranske Hrvatske izdvaja se

Splitsko-dalmatinska županija s međugodišnjim porastom broja noćenja turista od 5,8 posto.

Tablica 6.
Broj noćenja turista po županijama, u tisućama, 2017. i 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

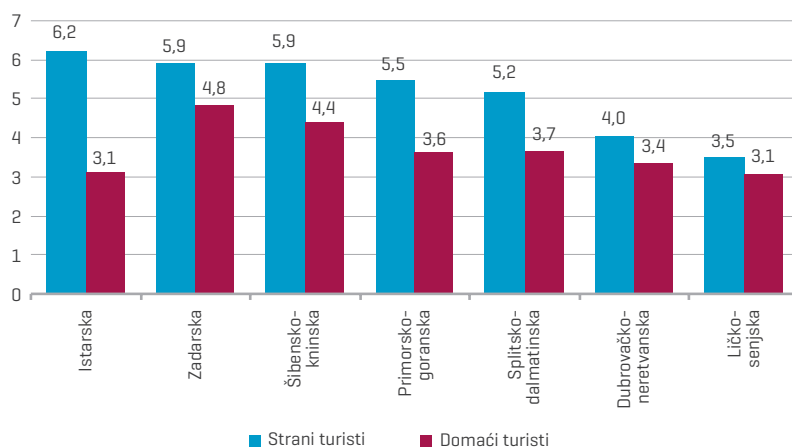
Županija	Noćenja		
	2017.	2018.	Indeks promjene 2018. 2017.
Istarska	25.426,5	26.178,8	103,0
Splitsko-dalmatinska	16.595,7	17.562,0	105,8
Primorsko-goranska	14.897,4	15.284,3	102,6
Zadarska	9.218,5	9.590,8	104,0
Dubrovačko-neretvanska	7.712,3	8.051,0	104,4
Šibensko-kninska	5.455,3	5.512,2	101,0
Ličko-senjska	2.647,0	2.749,2	103,9
Grad Zagreb	2.263,8	2.511,8	111,0
Karlovačka	565,3	608,4	107,6
Krapinsko-zagorska	330,3	361,9	109,6
Zagrebačka	148,8	202,6	136,2
Osječko-baranjska	177,7	194,9	109,7
Međimurska	168,1	186,7	111,1
Varaždinska	141,5	167,8	118,6
Vukovarsko-srijemska	138,5	132,0	95,4
Sisačko-moslavačka	90,1	99,1	109,9
Bjelovarsko-bilogorska	69,8	79,8	114,4
Brodsko-posavska	50,8	55,8	109,8
Virovitičko-podravska	33,5	46,3	138,4
Koprivničko-križevačka	38,8	40,1	103,4
Požeško-slavonska	30,6	36,1	118,0

Osim što turistička odredišta Jadranske Hrvatske posjećuje znatno veći broj turista, ona ostvaruju i znatno višu vrijednost prosječnog broja noćenja po dolasku turista (slika 7). U obalnim je turističkim destinacijama 2018. godine prosječni broj noćenja po dolasku turista iznosio 5,3, dok je u destinacijama Kontinentalne Hrvatske vrijednost tog pokazatelja bila znatno niža, svega 1,9 noćenja. Najniža vrijednost ovog pokazatelja zabilježena je u Brodsko-posavskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji (1,6 noćenja), a najviša u Istarskoj (6 noćenja), Zadarskoj (5,8 noćenja) i Šibensko-kninskoj županiji (5,7 noćenja) (slike 7 i 8). Zanimljiv je podatak da se strani gosti u prosjeku zadržavaju duže od domaćih u turističkim destinacijama Jadranske Hrvatske (5,4 naspram 3,7 noćenja), dok se u destinacijama Kontinentalne Hrvatske duže zadržavaju domaći gosti (2 naspram 1,8 noćenja). Primjerice, u turističkim odredištima Istarske županije 2018. godine prosječan broj noćenja po dolasku stranog turista iznosio je 6,2 noćenja, a domaćeg tek 3,1 noćenje. Kao i 2017. godine,

domaći turisti najduže se zadržavaju u Zadarskoj (4,8 noćenja) i Šibensko-kninskoj županiji (4,4 noćenja).

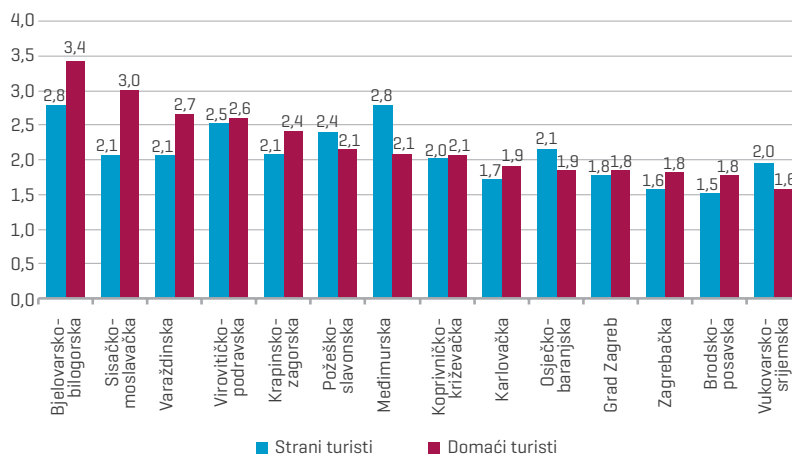
Slika 7.
Prosječni broj noćenja po dolasku domaćih i stranih turista po županijama Jadranske Hrvatske, 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 8.
Prosječni broj noćenja po dolasku domaćih i stranih turista po županijama Kontinentalne Hrvatske, 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

“Najpopularnije turističke destinacije u Hrvatskoj u 2018. godini bili su Dubrovnik s 4,1 milijun noćenja, Rovinj s 3,9 i Poreč s 3,1 milijun noćenja.

Gledano na razini pojedinačnih turističkih destinacija Jadranske Hrvatske, u čak 26 obalnih destinacija u 2018. godini ostvareno je više od milijun noćenja turista [tablica 7]. Pored istih destinacija koje su zabilježile više od milijun noćenja u 2017. godini, 2018. godine u ovu skupinu ulaze Podgora [Splitsko-dalmatinska županija] i Fažana [Istarska županija]. Najveći broj noćenja pritom bilježi Dubrovnik [4,1 milijun], iza kojeg slijede Rovinj s 3,9 i Poreč s 3,1 milijun noćenja. Turisti su se u prosjeku najkraće zadržavali u Splitu [2,9 noći], Opatiji [3,1 noć] i Dubrovniku [3,2 noći], dok su najduže boravili u Ninu [7,7 noći], Tar-Vabrigi [7,6 noći] te Funtani [7,4 noći]. Među promatranim destinacijama njih pet u 2018. godini ostvaruje pad broja noćenja na međugodišnjoj razini, Baška Voda [4,1 posto], Funtana [2,3 posto], Novigrad [1,1 posto], Opatija [0,8 posto] i Poreč [0,7 posto]. S

druge strane, najveći porast broja noćenja bilježi Split (17,2 posto), iza kojeg slijede Labin (9 posto), Podgora (8,4 posto) i Pula (6,4 posto).

Tablica 7.
Destinacije Jadranske Hrvatske sa zabilježenih više od milijun noćenja turista u 2018. godini

Izvor: Sistematizacija i izračun autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

	Dolasci	Noćenja	Indeks promjene noćenja 2018. 2017.	Prosječni broj noćenja po dolasku
Dubrovnik	1.265.237	4.058.636	104,4	3,2
Rovinj	693.348	3.905.090	105,8	5,6
Poreč	551.149	3.130.607	99,3	5,7
Medulin	405.563	2.596.731	101,6	6,4
Split	859.224	2.494.072	117,2	2,9
Umag	469.425	2.393.808	102,2	5,1
Pula	413.686	1.998.479	106,4	4,8
Mali Lošinj	296.695	1.995.880	101,7	6,7
Crikvenica	359.193	1.911.870	101,8	5,3
Zadar	557.659	1.862.847	101,6	3,3
Tar-Vabriga	237.329	1.801.838	101,2	7,6
Funtana	228.795	1.692.854	97,7	7,4
Vrsar	223.054	1.606.131	101,1	7,2
Novalja	254.778	1.603.840	102,7	6,3
Šibenik	340.311	1.597.831	100,4	4,7
Makarska	251.678	1.503.063	100,7	6,0
Labin	239.911	1.416.423	109,0	5,9
Opatija	436.678	1.350.061	99,2	3,1
Krk	229.719	1.312.134	103,0	5,7
Rab	185.330	1.306.442	100,6	7,0
Vodice	233.946	1.238.038	100,5	5,3
Nin	150.034	1.161.386	104,3	7,7
Novigrad	213.410	1.125.609	98,9	5,3
Baška Voda	159.637	1.065.147	95,9	6,7
Podgora	167.607	1.037.507	108,4	6,2
Fažana	144.316	1.033.690	104,2	7,2

Promatrajući turistički promet ostvaren na razini destinacija Kontinentalne Hrvatske, najviše noćenja u 2018. godini bilježi Grad Zagreb – 2,5 milijuna (tablica 8). Zatim slijedi Rakovica s 300.800 noćenja te Sveti Martin na Muri sa 142.500 noćenja. Od ukupno 336 lokalnih destinacija Kontinentalne Hrvatske svega njih 20 bilježi više od 30.000 noćenja, što čini 86,3 posto ostvarenih noćenja turista na području Kontinentalne Hrvatske 2018. godine. Izuzev Vinkovaca i Topuskog, koji bilježe pad broja noćenja u odnosu na 2017. godini u visini od 12 i 2,3 posto, preostalih 18 destinacija bilježi rast. Pritom najveće povećanje broja noćenja turista ostvaruju Sveti Martin

MEĐU GLAVNIM EMITIVNIM TRŽIŠTIMA HRVATSKOG TURIZMA NAJVEĆI PORAST BROJA NOĆENJA U 2018. GODINI IMALI SU GOSTI IZ UJEDINJENOG KRALJEVSTVA U VISINI OD 9,7 POSTO.

na Muri [89,3 posto] i Velika Gorica [64,6 posto], iza kojih slijede Varaždin [27 posto] i Karlovac [22,7 posto]. Prema prosječnom broju noćenja po dolasku predvode Varaždinske Toplice [4,9 noćenja] i Daruvar [4,0 noćenja].

Tablica 8.
Destinacije
Kontinentalne Hrvatske
sa zabilježenih više od
30.000 noćenja turista u
2018. godini

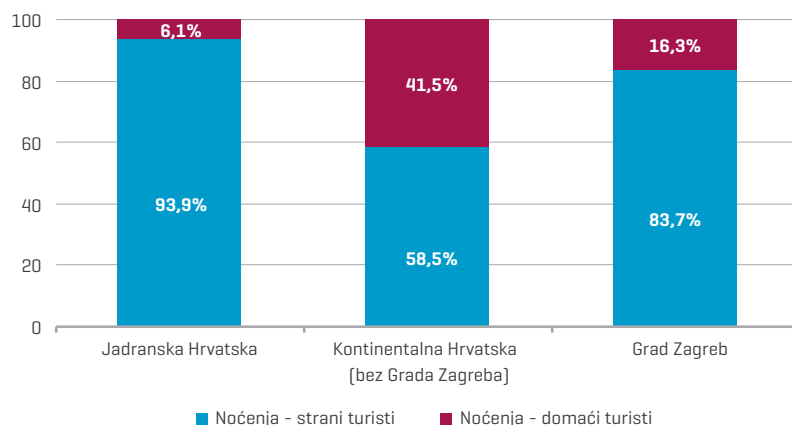
Izvor: Sistematizacija i izračun autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

	Dolasci	Noćenja	Indeks promjene 2018. 2017.	Prosječni broj noćenja po dolasku
Grad Zagreb	1.400.201	2.511.817	111,0	1,8
Rakovica	182.773	300.881	100,9	1,6
Sveti Martin na Muri	54.373	142.509	189,3	2,6
Tuhelj	54.817	136.762	106,8	2,5
Slunj	59.125	124.343	115,5	2,1
Osijek	57.300	110.412	110,5	1,9
Stubičke Toplice	28.790	72.397	114,4	2,5
Vukovar	46.046	70.346	108,6	1,5
Varaždin	33.685	70.287	127,0	2,1
Velika Gorica	43.882	61.938	164,7	1,4
Karlovac	41.659	58.789	122,7	1,4
Daruvar	13.426	53.973	111,9	4,0
Topusko	14.904	51.225	97,7	3,4
Krapinske Toplice	17.202	50.639	100,7	2,9
Varaždinske Toplice	9.508	46.723	104,1	4,9
Vinkovci	24.317	45.184	88,0	1,9
Duga Resa	16.800	37.798	106,0	2,2
Slavonski Brod	22.205	35.137	101,9	1,6
Donja Stubica	15.105	33.343	108,5	2,2
Sveta Nedelja	18.618	30.363	117,9	1,6
Ogulin	19.751	30.138	108,3	1,5
Ukupno	2.174.487	4.075.004	117,3	1,9
Ukupno (bez Grada Zagreba)	774.286	1.563.187	129,0	2,0

Slika 9 prikazuje strukturu turističke potražnje na razini prostornih cjelina Jadranske Hrvatske, Grada Zagreba i Kontinentalne Hrvatske bez Grada Zagreba. Premda strani turisti prevladavaju u strukturi noćenja i dolazaka turista u sve tri prostorne cjeline, uočava se da se destinacije Kontinentalne Hrvatske (bez Grada Zagreba) u većoj mjeri oslanjaju na domaće turiste. Domaći turisti su tako u 2018. godini činili 41,5 posto ukupnog broja noćenja ostvarenog u ovoj regiji. Istodobno noćenja stranih turista čine 93,9 posto svih noćenja turista u Jadranskoj Hrvatskoj te 83,7 posto u Gradu Zagrebu.

Slika 9.
Noćenja turista,
Jadranska Hrvatska,
Kontinentalna Hrvatska
(bez Grada Zagreba) i
Grad Zagreb, u %, 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

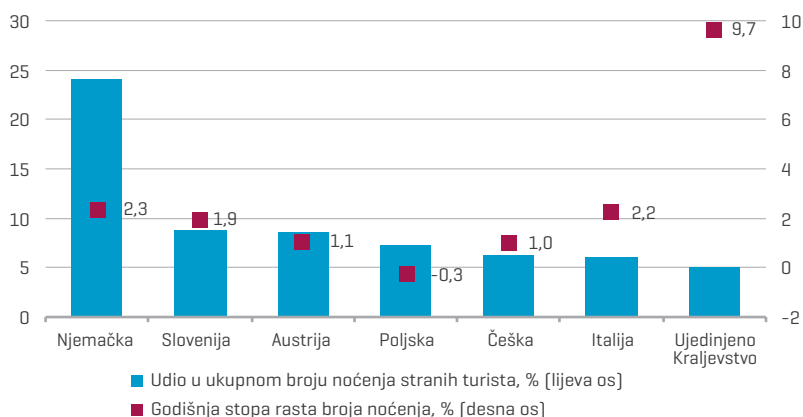
Glavna emitivna tržišta stranih posjetitelja prema državi podrijetla u 2018. godini

“**Najviše dolazaka i noćenja u 2018. ostvarili su turisti iz Njemačke, 16,7 posto ukupno ostvarenih stranih dolazaka i 24 posto ukupno ostvarenih noćenja stranih turista.**”

Slika 10 prikazuje najveća emitivna tržišta hrvatskog turizma u 2018. godini. U 2018. godini, njemački turisti ostvarili su gotovo 20 milijuna noćenja, što je činilo 24 posto ukupno ostvarenih noćenja stranih turista u Hrvatskoj. Drugo najveće emitivno tržište 2018. čine slovenski državljani koji su ostvarili 7,3 milijuna noćenja, odnosno 8,8 posto ukupnog broja noćenja stranih turista u Hrvatskoj. S udjelom od 8,5 posto treće po veličini emitivno tržište je tržište Austrije, nakon kojeg slijedi tržište Poljske s udjelom od 7,3 posto. Češki turisti istovremeno su ostvarili značajnih 6,2 posto, talijanski 6 posto, a turisti iz Ujedinjenog Kraljevstva 5 posto ukupnog broja noćenja stranih gostiju u Hrvatskoj. Najveći međugodišnji porast broja noćenja u 2018. bilježe gosti iz Ujedinjenog Kraljevstva (9,7 posto). Zatim slijede gosti iz Njemačke s rastom broja noćenja od 2,3 posto. Pad broja noćenja u odnosu na 2017. godinu zabilježen je jedino kod gostiju iz Poljske, i to za 0,3 posto.

Slika 10.
Glavna emitivna tržišta stranih posjetitelja prema državi podrijetla u 2018. godini, u %

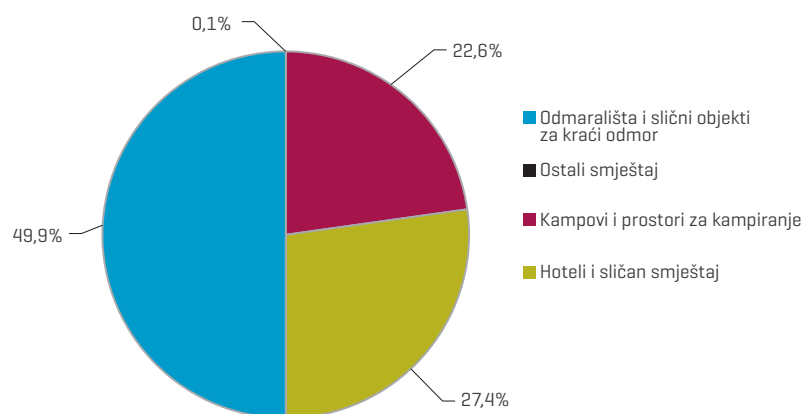
Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 11 prikazuje strukturu noćenja stranih turista prema vrsti smještajnog objekta. Smještajni objekti razvrstani su sukladno NKD-u 2007. u četiri skupine unutar odjeljka 55 „Smještaj“: skupina 55.1 „Hoteli i sličan smještaj“, skupina 55.2 „Odmarališta i slični objekti za kraći odmor“, skupina 55.3 „Kampovi i prostori za kampiranje“ te skupina 55.9 „Ostali smještaj“. Najviše noćenja stranih turista, 41,5 milijuna, ostvareno je u odmaralištima i sličnim objektima (49,9 posto ukupno ostvarenih noćenja). U hotelima i sličnom smještaju ostvareno je 22,8 milijuna noćenja, odnosno 27,4 posto ukupnog broja noćenja stranih turista 2018. godine, dok na kampove i prostore za kampiranje otpada 18,8 milijuna, odnosno 22,6 posto ukupnog broja noćenja stranih turista. U odnosu na 2017. godinu, broj noćenja stranih turista najveći je rast od 5,5 posto zabilježio u kategoriji odmarališta i sličnih objekata za kraći odmor, zatim slijede hoteli i sličan smještaj s rastom od 2,9 posto, dok je u kampovima i prostorima za kampiranje zabilježeno 0,9 posto više noćenja stranih turista.

Slika 11.
Struktura noćenja stranih turista prema NKD-u 2007., odjeljak 55, 2018.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

U skupini „Odmarališta i slični objekti“ najviše su noćenja ostvarili turisti iz Njemačke (22,5 posto), iza kojih slijede turisti iz Poljske (10,8 posto),

Češke [8,1 posto], Slovenije [7,2 posto], Italije [6,2 posto], Austrije [5,6 posto] i Slovačke [4,8 posto].

Gosti iz Njemačke ostvaruju i najviše noćenja u skupini „Hoteli i sličan smještaj“, 17,3 posto, a odmah nakon njih slijede turisti iz Austrije [12,7 posto], Ujedinjenog Kraljevstva [9,8 posto], Slovenije [5,8 posto], Italije [5 posto] i Češke [4,1 posto].

U skupini „Kampovi i prostori za kampiranje“ najviše noćenja ostvarili su turisti iz Njemačke [35,3 posto], Slovenije [15,6 posto], Austrije [9,9 posto], Nizozemske [9,7 posto], Italije [6,8 posto] i Češke [4,8 posto].

Najveća trgovačka društva

— Prema podacima Poslovne Hrvatske, u djelatnosti 55.10 „Hoteli i sličan smještaj“ u 2018. godini bilo je aktivno 1.210 poslovnih subjekata⁴ koji su ostvarili ukupne prihode od 15,8 milijardi kuna. Gledano prema veličini⁵ bilo je aktivno 909 mikro, 204 malih, 74 srednje velikih i 23 velikih poduzeća. Analiza financijskih pokazatelja deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti „Hoteli i sličan smještaj“ ukazuje na pozitivna kretanja sektora tijekom 2018. godine [tablica 9]. Osnovna obilježja poslovanja promatrane grupe turističkih poduzeća su povećanje prihoda i zaposlenosti te poslovanje s dobiti. Ukupni prihodi deset vodećih trgovačkih društava ovog sektora u 2018. godini iznosili su 6,8 milijardi kuna i bili veći za 16 posto u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih povećan je s ukupno 10.286 u 2017. na 12.329 u 2018. godini [rast od 22,7 posto]. Deset vodećih poduzeća turističkog sektora u obje promatrane godine, 2017. i 2018., kumulativno je poslovalo s dobiti, pri čemu u 2017. godini ostvaruju kumulativnu dobit od 858,2 milijuna kuna, a u 2018. u visini od 1,05 milijardi kuna [rast od 22,7 posto]. Najveću neto dobit ostvarila su društva Plava Laguna d.d. i Maistra d.d. u visini od 383,4 milijuna kuna i 282,8 milijuna kuna. Snažniji porast zaposlenosti od porasta prihoda doveo je do smanjenja proizvodnosti rada na razini grupe deset vodećih društava ovog sektora s 573.800 kuna u 2017. na 555.400 kuna u 2018. godini. Vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti za deset vodećih turističkih poduzeća u 2018. godini iznosila je 0,8, što u odnosu na 2017. godinu predstavlja smanjenje od 12,2 posto. Prilikom tumačenja koeficijenta tekuće likvidnosti valja napomenuti kako su u djelatnostima poput turizma niže vrijednosti likvidnosti [uz preduvjet da su ostali pokazatelji poslovanja pozitivni] često povezane sa znatno kraćim rokovima plaćanja dobavljačima [30 do 60 dana] u usporedbi s rokovima za naplatu potraživanja. Koeficijent zaduženosti u 2018. godini iznosio je 0,36, što je neznatno iznad razine od 0,34 iz 2017. Zanimljiv je podatak da deset vodećih trgovačkih društava ostvaruje čak 43,42 posto ukupnih prihoda u djelatnosti „Hoteli i sličan smještaj“.

⁴ Obuhvat se odnosi samo na subjekte koji predaju godišnja financijska izvješća.

⁵ Prema Zakonu o računovodstvu [NN 78/15, 134/15] poduzetnici se ovisno o pokazateljima [ukupna aktiva, prihodi i prosječni broj radnika] razvrstavaju u četiri kategorije: mikro, mali, srednji i veliki poduzetnici. Mikro poduzetnici su subjekti s aktivom do 2,6 milijuna kuna, prihodima do 5,2 milijuna kuna i s godišnjim prosjekom od 10 zaposlenih. Mali poduzetnici su oni koji ne ulaze u kategoriju mikro poduzetnika i aktiva im iznosi do 30 milijuna kuna, prihodi do 60 milijuna kuna te u prosjeku godišnje zapošljavaju 50 zaposlenih. Srednji poduzetnici su oni koji ne ulaze u prve dvije kategorije i aktiva im iznosi do 150 milijuna kuna, prihodi do 300 milijuna kuna, a prosječan broj radnika tijekom poslovne godine je 250. Veliki poduzetnici prelaze pokazatelje za srednje poduzetnike u 2 od 3 kriterija.

UKUPNI PRIHODI DESET VODEĆIH TRGOVAČKIH DRUŠTAVA U DJELATNOSTI „HOTELI I SLIČAN SMJEŠTAJ“ U 2018. GODINI IZNOSILI SU 6,8 MILIJARDI KUNA I BILI ZA 16 POSTO VEĆI U ODNOSU NA PRETHODNU GODINU.

Tablica 9.

Prosječne vrijednosti odabranih pokazatelja poslovanja deset vodećih trgovačkih društava u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2017. i 2018. godini

Napomene: Bruto marža = bruto dobit/ukupan prihod*100; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; produktivnost = ukupan prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

	2017.	2018.	2018./2017.
Ukupni prihod (u milijunima kuna)	5.901,8	6.847,2	116,0
Dobit prije oporezivanja (u milijunima kuna)	858,2	1.053,2	122,7
Broj zaposlenih	10.286	12.329	119,9
Bruto marža (u %)	14,5	15,4	105,8
Profitabilnost imovine (u %)	4,2	5,2	126,4
Proizvodnost rada (prihod u tisućama kuna po zaposlenom)	573,8	555,4	96,8
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	0,31	0,34	108,8
Koeficijent tekuće likvidnosti	0,92	0,80	87,8
Koeficijent ukupne zaduženosti	0,34	0,36	104,1

U tablici 10 prikazani su ključni pokazatelji poslovanja deset vodećih poduzeća iz hrvatskog turističkog sektora. Mjereno ukupnim prihodima, unutar deset vodećih društava turističkog sektora u 2018. godini nalaze se redom Valamar Riviera d.d. [s 1,8 milijardi kuna ukupnih prihoda], zatim Maistra d.d., dva društva u vlasništvu Grupacije Lukšić (Plava laguna d.d. i Jadranski luksuzni hoteli d.d.), društvo Arena Hospitality Group d.d., Solaris d.d. i Liburnia Riviera Hoteli d.d. Među deset vodećih poduzeća u 2018. godini nalaze se i društva Jadranka hoteli d.o.o., HUP-Zagreb d.d. i Sunčani Hvar d.d.

U odnosu na prethodnu godinu povećanje prihoda u 2018. godini ostvarilo je sedam društava. Najveći međugodišnji rast prihoda pritom bilježe Plava laguna d.d. (100,1 posto) i Sunčani Hvar d.d. (32,5 posto). S druge strane, međugodišnji pad prihoda u 2018. godini zabilježili su HUP-Zagreb d.d. (15,3 posto), Solaris d.d. (1,8 posto) i Liburnia Riviera Hoteli d.d. (0,2 posto). Izrazito niska vrijednost koeficijenta likvidnosti društva Maistra d.d. i dalje je posljedica zaduživanja radi povećanog ulaganja u izgradnju hotela u nekoliko posljednjih godina. Maistra d.d. nema problema s likvidnošću jer

Grupa Maistra ima stalan pristup financijskim sredstvima (izvor kreditiranja je matica Adris grupa d.d.).

Tablica 10.

Odabrani pokazatelji najvećih trgovačkih društava prema prihodima u 2018. godini

	Ukupni prihodi (u mil. kuna)	Bruto dobit (u mil. kuna)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža	Produktivnost (u tis. kuna)
Valamar Riviera d.d.	1.848,2	260,2	0,48	0,61	14,1%	476,1
Maistra d.d.	1.187,9	177,9	0,42	0,07	15,0%	650,5
Plava laguna d.d.	1.171,8	308,4	0,27	1,04	26,3%	581,0
Jadranski luksuzni hoteli d.d.	535,2	106,9	0,43	1,03	20,0%	644,8
Arena Hospitality Group d.d.	517,3	81,4	0,23	9,05	15,7%	637,0
Solaris d.d.	351,0	-39,0	0,47	0,79	-11,1%	497,9
Liburnia Riviera Hoteli d.d.	322,7	-16,7	0,18	0,89	-5,2%	530,7
Jadranka hoteli d.o.o.	313,0	-20,2	0,42	0,24	-6,4%	445,8
HUP-Zagreb d.d.	307,3	95,2	0,10	2,23	31,0%	520,0
Sunčani Hvar d.d.	292,8	99,0	0,06	0,41	33,8%	822,5

Napomene: Bruto marža = bruto dobit/ukupan prihod*100; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; produktivnost = ukupan prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

“ Najveće prihode u 2018. godini ostvarila su društva Valamar Riviera d.d. [1,8 milijardi kuna] i Maistra d.d. [1,2 milijarde kuna].

Od deset najvećih trgovačkih društava u sektoru turizma u stopostotnom privatnom vlasništvu nalaze se Maistra d.d. [100 posto domaći kapital], Plava laguna d.d. [85 posto strani kapital], Jadranski luksuzni hoteli d.d. [69 posto domaći kapital], Jadranka hoteli d.o.o. [100 posto domaći kapital] te HUP-Zagreb d.d. [100 posto domaći kapital]. U mješovitom vlasništvu nalaze se Valamar Riviera d.d. [preko 50 posto privatno vlasništvo, 44 posto strani kapital], društvo Arena Hospitality Group d.d. [preko 50 posto privatno vlasništvo, 99 posto domaći kapital] i Solaris d.d. [preko 50 posto privatno vlasništvo, 100 posto domaći kapital].

Izvještaj sa Zagrebačke burze

“Na Zagrebačku burzu uvršteno je dvadeset i šest dioničkih društava iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Od vodećih deset društava iz ovog sektora na Zagrebačku burzu uvršteni su Arena Hospitality Group d.d., HUP-Zagreb d.d., Liburnia Riviera Hoteli d.d., Plava laguna d.d., Maistra d.d., Valamar Riviera d.d. i Solaris d.d.

Na Zagrebačku burzu⁶ uvršteno je dvadeset i šest dioničkih društava iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Od vodećih deset društava iz ovog sektora na Zagrebačku burzu uvršteno je njih sedam, i to redom Arena Hospitality Group d.d., HUP-Zagreb d.d., Liburnia Riviera Hoteli d.d., Plava laguna d.d., Maistra d.d., Valamar Riviera d.d. i Solaris d.d.

U sastavu burzovnog indeksa Zagrebačke burze CROBEX čak su tri trgovačka društva iz turističkog sektora, i to Arena Hospitality Group d.d. [s težinom u indeksu 8,41 posto], Valamar Riviera d.d. [s težinom u indeksu 9,85 posto] te Maistra d.d. [s težinom u indeksu 3,29 posto]. Spomenuta tri društva bila su sastavnice indeksa CROBEX i u 2017. godini.

Kako bi se olakšalo praćenje tržišnih trendova i donošenje investicijskih odluka, od 22. veljače 2013. godine na Zagrebačku burzu uvedeni su i sektorski indeksi koji su inače uobičajeni na velikim svjetskim burzama. Jedan od sektorskih indeksa je i CROBEXturist kojim se prate prinosi i rizici u sektoru turizma. Radi se o cjenovnom indeksu, a uvjet za uvrštenje u indeks je najmanje 70 posto dana trgovanja, dok je broj sastavnica neograničen [pri čemu svaka sastavnica ima jednaku težinu u indeksu]. Bazni je datum 21. veljače 2013., a bazna vrijednost 1.000. U sastavu ovog indeksa u razdoblju od 1. svibnja do 31. listopada 2019. nalazile su se dionice društava Maistra d.d., Jadran d.d., Arena Hospitality Group d.d. te Valamar d.d. Revizijom indeksa CROBEXturist izvršenom na temelju podataka o trgovanju u razdoblju od 1. svibnja do 31. listopada, uvjet za uključanje u indeks CROBEXturist zadovoljile su i dionice društva Liburnia Riviera Hoteli d.d. Promjena sastava indeksa CROBEXturist izvršit će se nakon završetka trgovine 22. studenoga 2019. godine. Indeks CROBEXturist u 2018. godini ostvario je pad od 2,35 posto u odnosu na prethodnu godinu. Dionica Valamar Riviere d.d. je i 2018. bila najtrgovanija dionica na Zagrebačkoj burzi, a na prvom je mjestu ostala i tijekom prvog polugodišta ove godine. Prema podacima trgovanja na Zagrebačkoj burzi, od siječnja do lipnja 2019. godine indeks CROBEXturist zabilježio je međugodišnji rast od 1,09 posto.

⁶ Informacije preuzete sa Zagrebačke burze, <https://www.zse.hr>

Svjetski turizam u 2018. godini

“ Broj stranih turista koji su putovali svijetom dosegno je brojku od 1,4 milijarde, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja rast od 5,4 posto.

— Prema podacima Svjetske turističke organizacije (UNWTO), međunarodni turizam i u 2018. godini bilježi izvrsne rezultate. Broj stranih turista koji su putovali svijetom dosegno je brojku od 1,4 milijarde, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja rast od 5,4 posto. U apsolutnim terminima, prošle je godine svijetom putovalo 84 milijuna stranih turista više nego 2017. Istovremeno je svjetsko gospodarstvo bilježilo sporiji rast, od 3,7 posto. Svjetski je turizam 2017. godine ostvario međugodišnji rast od 7 posto.

Pozitivnim kretanjima međunarodnog turizma pogodovao je rast svjetskog gospodarstva, sve pristupačniji zračni prijevoz te olakšano izdavanje viza. Ipak, daljnja neizvjesnost vezana uz Brexit, trgovinske i tehnološke napetosti između Kine i Sjedinjenih Američkih Država, kao i rastući geopolitički izazovi, imaju negativan utjecaj na poslovno i potrošačko raspoloženje.

Gledano po svjetskim regijama, u odnosu na 2017., najviši rast broja dolazaka stranih turista u 2018. godini bilježe Azija i Pacifik (7,2 posto) i Afrika (7 posto), iza kojih slijedi Europa s rastom od 5,5 posto i Srednji istok sa stopom rasta od 4,7 posto (tablica 11). Istovremeno, broj dolazaka stranih turista u Sjevernu, Srednju i Južnu Ameriku bilježi ispodprosječni rast od 2,3 posto. Premda mediteranska Europa u 2018. ostvaruje nešto skromniji rast međunarodnih dolazaka turista nego 2017. godine (8,2 posto naspram 12,8), ona je i dalje glavni pokretač rasta europskog turizma. Zatim slijede srednja i istočna Europa s međugodišnjim rastom od 5 posto te zapadna Europa s rastom od 4 posto. Sjeverna Europa stagnira s međugodišnjom stopom rasta od 0,5 posto, što je ponajprije uvjetovano manjim brojem dolazaka stranih turista u Ujedinjeno Kraljevstvo (3,5 posto). Istovremeno, na području Azije i Pacifika najviši međugodišnji rast ostvaruje južna Azija, u visini od 19,4 posto. Među regijama Amerike najveći porast broja dolazaka stranih turista na godišnjoj razini u 2017. godini zabilježila je Sjeverna Amerika (3,6 posto), dok Srednja Amerika i Karibi bilježe pad dolazaka stranih turista (2 i 0,9 posto). Najsnažniji međugodišnji rast među regijama Afrike ostvaruje područje sjeverne Afrike (10,1 posto).

Preliminarni podaci za prvih šest mjeseci 2019. godine ukazuju na nastavak pozitivnih kretanja u svjetskom turizmu. Tako su međunarodni turistički dolasci tijekom prvih šest mjeseci ove godine na globalnoj razini ostvarili međugodišnji rast od 4,4 posto. Pritom prednjači Srednji istok sa stopom rasta od 8,1 posto, zatim slijede Azija i Pacifik s rastom od 6,2 posto. Europa istovremeno bilježi rast međunarodnih dolazaka turista od 4,2 posto, Afrika od 3,4 posto, a američki kontinent od skromnih 1,8 posto.

Tablica 11.
Međugodišnje stope promjene međunarodnih dolazaka turista, u %, 2016. – 2018., siječanj do lipanj 2019.

	2016.	2017.	2018.	Prosječna godišnja stopa 2008. – 2018.	2019.* [siječanj – lipanj]
Svijet	3,8	7,1	5,4	4,2	4,4
Europa	2,5	8,6	5,5	3,6	4,2
Azija i Pacifik	7,7	5,7	7,2	6,4	6,2
Amerika	3,7	4,7	2,3	3,8	1,8
Afrika	8,0	8,5	7,0	4,3	3,4
Srednji istok	-4,8	4,0	4,7	4,7	8,1

Napomena: * Podaci za 2019. godinu su preliminarni.

Izvor: UNWTO [2019].

“Najposjećenija regija svijeta u 2018. godini bila je Europa [50 posto svih međunarodnih dolazaka turista], iza koje slijedi područje Azije i Pacifika [24,8 posto] te Južna, Srednja i Sjeverna Amerika s 15,4 posto.

Promotri li se struktura dolazaka turista prema svjetskim regijama, vidljivo je da je 2018. najposjećenija regija Europa [50 posto svih međunarodnih dolazaka turista], iza koje slijedi područje Azije i Pacifika [24,8 posto] te Južna, Srednja i Sjeverna Amerika s 15,4 posto. Zanimljivo je da na Hrvatsku otpada 2,3 posto ukupnog prometa međunarodnog turizma ostvarenog u Europi te 5,8 posto ukupnog prometa ostvarenog u zemljama južne/mediteranske Europe, mjereno brojem dolazaka stranih turista.

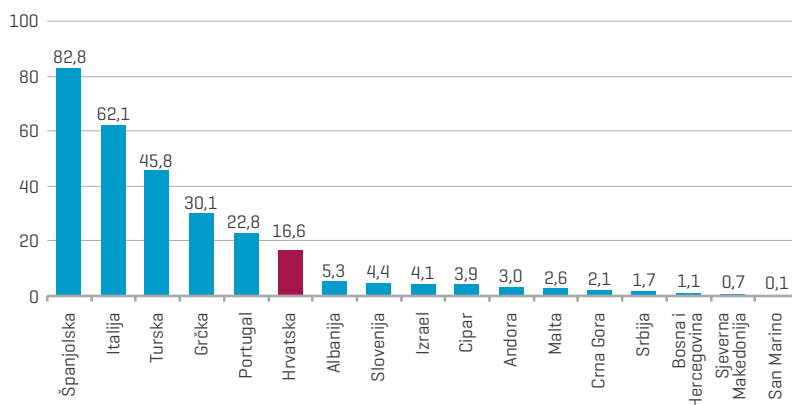
Promotri li se turistički rezultati izdvojeno po zemljama južne/mediteranske Europe, vidljivo je da najveći broj dolazaka stranih turista u 2018. godini bilježi Španjolska [82,8 milijuna], zatim Italija [62,1 milijun] te Turska [45,8 milijuna dolazaka]. Hrvatska se sa 16,6 milijuna dolazaka stranih turista smjestila na šestom mjestu, a ispred nje se pored navedenih zemalja nalaze Grčka i Portugal [slika 12].

Kao što je već spomenuto, cijela regija južne/mediteranske Europe u 2018. godini ostvaruje nešto niži rast nego 2018. godine [8,2 posto]. Pritom najvišu stopu rasta međunarodnih turističkih dolazaka na godišnjoj razini bilježi Turska [21,7 posto]. Hrvatska se s godišnjom stopom rasta od 6,7 posto nalazi u donjem dijelu ljestvice promatranih zemalja [slika 13]. Niže

stope rasta dolazaka stranih turista ostvarene su samo u Andori [1,3 posto] i Španjolskoj [1,1 posto].

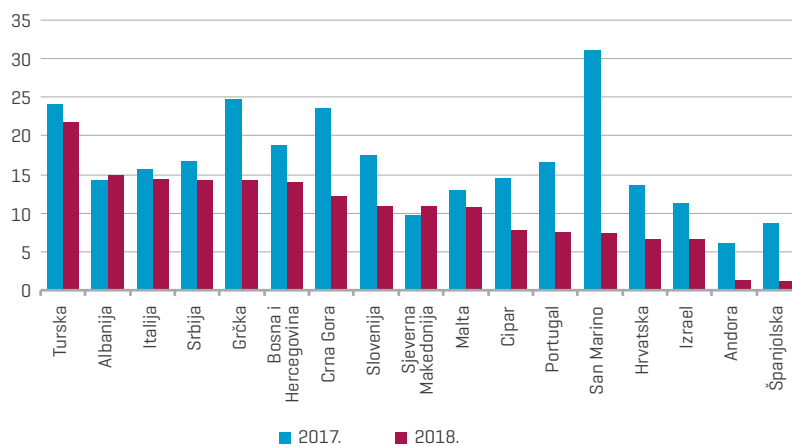
Slika 12.
Broj dolazaka stranih turista u zemljama mediteranske Europe, u milijunima, 2018.

Izvor: UNWTO (2019).

Slika 13.
Godišnje stope rasta dolazaka stranih turista u zemljama mediteranske Europe, u %, 2017. i 2018.

Izvor: UNWTO (2019).

Prihodi od međunarodnog turizma u 2018. godini dosegli su 1,448 milijardi američkih dolara, što je 4,4 posto više nego u godini prije. Takvim prihodima turizam se pozicionirao kao treći po veličini izvozni sektor u svijetu, iza kemijske industrije i industrije goriva te ispred automobilske i prehrambene industrije. Velikom broju zemalja u razvoju turizam predstavlja značajnu izveznu djelatnost.

Vodeće turističke destinacije prema visini ostvarenih prihoda od međunarodnog turizma 2018. godine bile su SAD, Španjolska, Francuska i Tajland. Među deset vodećih turističkih receptivnih zemalja svijeta prema broju dolazaka stranih turista i u 2018. godini nalazi se pet europskih zemalja. To su vodeća Španjolska s ostvarenim prihodom od međunarodnog turizma od 73,8 milijardi dolara, zatim Francuska s prihodom od 65,5

milijardi dolara, Ujedinjeno Kraljevstvo s 51,9 milijardi dolara, Italija s 49,3 milijarde te Njemačka s 43 milijarde dolara.

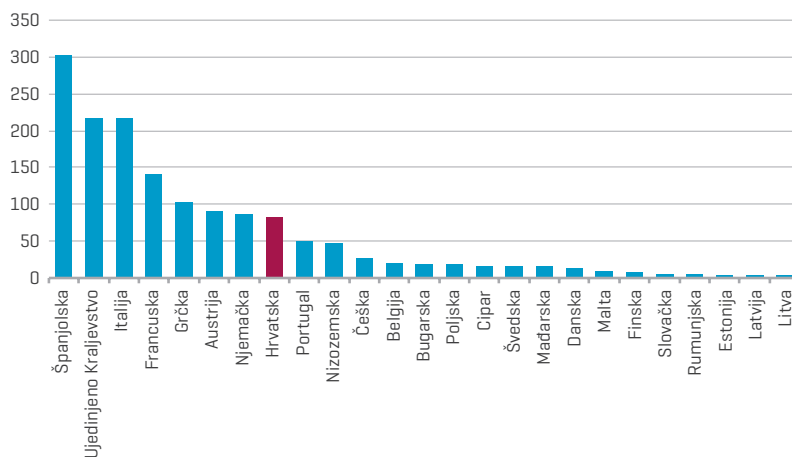
Porastu prihoda od međunarodnog turizma u 2018. najvećim je dijelom pridonio porast potražnje iz velikih ekonomija poput Francuske, Ruske Federacije i Australije (međugodišnji porast potrošnje na međunarodna putovanja od 10 do 11 posto). Gledano po zemljama, najviše su trošili turisti iz Kine (277 milijardi dolara), zatim državljani SAD-a (144 milijarde dolara), Nijemci (94 milijarde dolara), državljani Ujedinjenog Kraljevstva (76 milijardi dolara) i Francuzi (48 milijardi dolara).

Turizam u Europskoj uniji (EU-28)

Prema podacima Eurostata⁷ za 2018. godinu, najpopularnija turistička destinacija za strane turiste bila je Španjolska s ostvarenim 301 milijunom noćenja stranih turista u turističkim smještajnim objektima, što čini 18,7 posto ukupnog broja noćenja nerezidenata u EU-28 (slika 14). Nakon Španjolske slijedi Ujedinjeno Kraljevstvo s 217,2 milijuna noćenja⁸, zatim Italija s 216,5 milijuna noćenja te Francuska sa 140,7 milijuna noćenja. Spomenute zemlje ostvaruju više od polovice (54,5 posto) ukupnog broja noćenja stranih turista u Europskoj uniji. S druge strane, najmanju turističku posjećenost bilježe Luksemburg i Latvija. Hrvatska se s ostvarenim 83,1 milijunom noćenja stranih turista (udio od 5,2 posto) u 2018. godini i dalje nalazi na vrlo dobrom osmom mjestu ljestvice EU zemalja (slika 14).

Slika 14.
Noćenja stranih turista,
u milijunima, države
EU-28, 2018.

Izvor: Eurostat.

“Hrvatski turizam u ukupnom turističkom prometu Europske unije 2018. sudjeluje s 5,2 posto.

Prema podacima Eurostata, najveći međugodišnji rast noćenja stranih turista u 2018. godini među promatranim zemljama EU-28 ostvarile su Belgija (10,2 posto) i Latvija (9,9 posto). Zatim slijede Litva (8,9 posto), Švedska (7,2 posto) te Nizozemska (6,4 posto) (slika 15). Hrvatska se s

7 Eurostat. *Statistički podaci u području turizma*. Preuzeto s: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics/hr

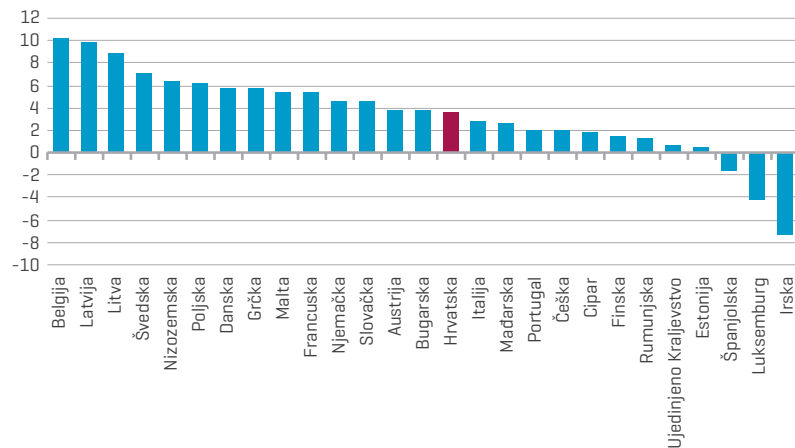
8 Podatak za 2016. godinu.

međugodišnjom stopom rasta od 3,7 posto nalazi na petnaestom mjestu. Za usporedbu, 2017. godine Hrvatska se sa značajno višim godišnjim rastom broja noćenja stranih turista od 11,3 posto nalazila na šestom mjestu. Međugodišnji pad noćenja stranih turista u 2018. godini bilježe Irska [-7,4 posto], Španjolska [-1,6 posto] i Luksemburg [-4,2 posto].

Slika 15.
Međugodišnje stope rasta ukupnog broja noćenja stranih turista zemalja EU-28, u %, 2018.

Napomena: Podaci za Sloveniju nisu dostupni.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Eurostata.

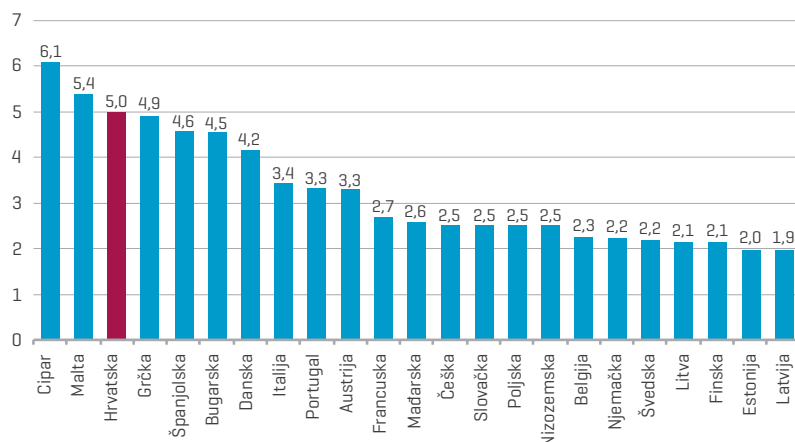

“Hrvatska se s prosjekom od pet noćenja po dolasku stranog turista svrstava u sam vrh turističkih odredišta EU-a u 2018. godini.

Zanimljivo je usporediti zemlje EU-28 prema udjelu broja noćenja stranih i domaćih turista u ukupnom broju ostvarenih noćenja (slika 16). Najveći udio noćenja domaćih turista u 2018. godini ostvaren je u Rumunjskoj (81,4 posto), Poljskoj (80 posto), Njemačkoj (79,3 posto) i Švedskoj (74,2 posto). S druge strane, najveći udio noćenja stranih turista bilježe mediteranske destinacije Malta (95,8 posto), Cipar (94,7 posto) i Hrvatska (92,8 posto). Ovaj je pokazatelj očekivan s obzirom na to da se radi o državama koje su stanovništvom značajno manje u usporedbi s ostalim mediteranskim destinacijama Europske unije poput Grčke, Italije i Španjolske.

Slika 16.
Broj noćenja po dolasku stranih turista, države EU-28, 2018.

Izvor: Eurostat.

HRVATSKA JE PREMA VISINI UDJELA IZRAVNE BRUTO DODANE VRIJEDNOSTI U BRUTO DODANOJ VRIJEDNOSTI GOSPODARSTVA OD 10,9 POSTO VODEĆA MEĐU ZEMLJAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE.

Prema prosječnom broju noćenja po dolasku stranog turista Hrvatska se s prosjekom od pet noćenja svrstava u sam vrh turističkih odredišta EU-a u 2018. godini, odnosno na treće mjesto, nakon Cipra (6,1 noć) i Malte (5,4 noći). Očekivano, među prvih pet destinacija prema vrijednosti ovog pokazatelja nalaze se još i Grčka i Španjolska.

Kao uobičajena mjera doprinosa turizma ukupnom gospodarstvu koristi se udio izravne bruto dodane vrijednosti⁹ u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti gospodarstva. Gledano po državama članicama EU-a, udio izravne bruto dodane vrijednosti u bruto dodanoj vrijednosti gospodarstva najveći je u Hrvatskoj (10,9 posto). Zatim slijedi Portugal s udjelom od 6,7 posto, Španjolska sa 6,6 posto te Italija s udjelom od 6 posto. Ovaj se udio u ostalim zemljama za koje su raspoloživi podaci kreće u rasponu od 2 posto u Poljskoj do 5,8 posto u Mađarskoj.

Tablica 12.
Udio izravne bruto dodane vrijednosti u bruto dodanoj vrijednosti gospodarstva, zemlje članice Europske unije, različite godine

Napomena: Izrada satelitskih računa turizma nije vremenski usklađena po zemljama članicama Europske unije pa se podaci ne odnose na isti vremenski trenutak.

Izvor: Institut za turizam, Državni zavod za statistiku i Ministarstvo turizma (2019).

Država	Godina	Udio
Hrvatska	2016.	10,9%
Portugal	2015.	6,7%
Španjolska	2011.	6,6%
Italija	2015.	6,0%
Mađarska	2012.	5,8%
Latvija	2013.	4,2%
Estonija	2011.	3,9%
Slovenija	2014.	3,6%
Nizozemska	2014.	3,4%
Danska	2013.	3,3%
Austrija	2014.	3,1%
Litva	2013.	2,7%
Češka	2014.	2,6%
Slovačka	2013.	2,6%
Finska	2012.	2,5%
Rumunjska	2013.	2,1%
Poljska	2012.	2,0%

⁹ Zbroj bruto dodane vrijednosti (u bazičnim cijenama) koju ostvaruju sve djelatnosti kao rezultat unutarnje turističke potrošnje i neto poreza na proizvode koji su uključeni u vrijednost turističkih izdataka u kupovnim cijenama jednak je izravnom bruto domaćem proizvodu turizma.

Turizam u Hrvatskoj u 2019.

“U prvih devet mjeseci ove godine u Hrvatskoj je ostvareno 86,6 milijuna noćenja turista, što u odnosu na isto razdoblje 2018. godine čini rast od 3,6 posto.

— Premda fizički i financijski pokazatelji turističke sezone za razdoblje prvih devet mjeseci 2019. godine ukazuju na nastavak pozitivnih trendova u turističkom sektoru Republike Hrvatske, uočava se usporavanje rasta. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u Hrvatskoj je u prvih devet mjeseci ove godine zabilježeno 17,7 milijuna dolazaka turista koji su ostvarili 86,6 milijuna noćenja. U odnosu na isto razdoblje 2018. godine, broj dolazaka turista povećan je za 4,4, a broj noćenja za 1,5 posto. Za usporedbu, tijekom prvih devet mjeseci 2018. godine broj dolazaka turista zabilježio je međugodišnji rast od 6,4 posto, a broj noćenja od 3,6 posto. Zanimljivo, nastavlja se trend snažnijeg rasta broja dolazaka i broja noćenja domaćih turista. Dok su domaći turisti ostvarili međugodišnji porast broja dolazaka od 9,8 posto i noćenja od 9,6 posto, dolasci stranih turista su na godišnjoj razini povećani za 3,8 posto, a noćenja za svega 0,9 posto. Od ukupno ostvarenih dolazaka turista od siječnja do rujna ove godine strani turisti ostvarili su 90,1 posto, a od ukupno ostvarenih noćenja 92,9 posto.

Gledano po županijama Jadranske Hrvatske, najveći broj noćenja u razdoblju od siječnja do rujna 2019. godine ostvaren je u Istarskoj županiji (25,6 milijuna noćenja), zatim u Splitsko-dalmatinskoj (17,2 milijuna) i Primorsko-goranskoj županiji (14,7 milijuna noćenja) [tablica 13]. Pritom jedino Primorsko-goranska županija bilježi pad broja noćenja u odnosu na isto razdoblje 2018. godine, i to od 0,1 posto. Istovremeno broj dolazaka turista u ovu županiju bilježi rast od 1,5 posto. Među županijama Kontinentalne Hrvatske, pad broja noćenja u odnosu na prvih devet mjeseci 2018. godine bilježe Osječko-baranjska (od 30,4 posto), Koprivničko-križevačka (od 9,8 posto) i Sisačko-moslavačka županija (od 3,8 posto). S druge strane, u razdoblju od siječnja do rujna ove godine najveći međugodišnji porast broja noćenja ostvaren je u Vukovarsko-srijemskoj županiji (67,5 posto). Grad Zagreb s ostvarenih 1,1 milijun dolazaka i 1,97 milijuna noćenja tijekom prva tri tromjesečja ove godine i dalje učvršćuje status privlačne turističke destinacije.

Tablica 13.
Noćenja turista po
županijama i NUTS2
regijama, siječanj – rujn
2019.

Izvor: Sistematizacija autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

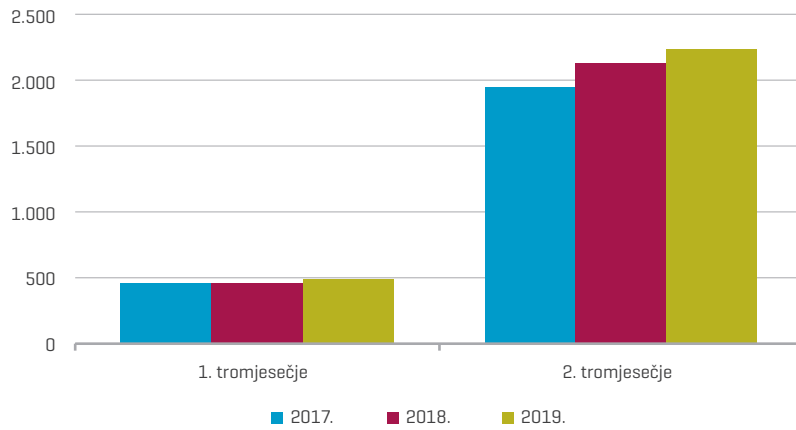
	Noćenja turista	Indeks 1. – 9. 2019. 1. – 9. 2018.	Dolasci turista	Indeks 1. – 9. 2019. 1. – 9. 2018.
Jadranska Hrvatska	82.721.565	101,3	15.683.428	104,5
Istarska županija	25.555.592	100,7	4.231.824	103,0
Splitsko-dalmatinska županija	17.173.505	102,0	3.390.405	105,2
Primorsko-goranska županija	14.662.183	99,9	2.746.545	101,5
Zadarska županija	9.604.913	102,5	1.648.788	105,5
Dubrovačko-neretvanska županija	7.577.215	102,8	1.964.420	109,9
Šibensko-kninska županija	5.381.973	100,3	943.145	105,0
Ličko-senjska županija	2.766.184	103,5	758.301	104,7
Kontinentalna Hrvatska	3.844.891	106,5	2.043.316	101,4
Grad Zagreb	1.973.327	105,3	1.089.961	101,2
Karlovačka županija	567.968	101,6	326.756	102,7
Krapinsko-zagorska županija	297.852	114,1	137.821	100,4
Zagrebačka županija	178.137	114,2	110.019	112,9
Vukovarsko-srijemska županija	159.259	167,4	78.164	134,2
Međimurska županija	154.786	110,7	61.674	99,7
Varaždinska županija	147.314	117,8	63.550	105,3
Osječko-baranjska županija	97.161	69,6	57.523	74,8
Sisačko-moslavačka županija	70.122	96,2	28.980	86,4
Bjelovarsko-bilogorska županija	59.351	108,5	18.203	81,7
Brodsko-posavska županija	44.769	108,0	28.158	103,1
Virovitičko-podravska županija	36.564	102,0	13.099	82,3
Požeško-slavonska županija	31.137	115,3	14.419	121,7
Koprivničko-križevačka županija	27.144	90,2	14.989	90,1
Republika Hrvatska	86.566.456	101,5	17.726.744	104,4

Devizni prihod od turizma, prema podacima HNB-a, u prva dva tromjesečja 2019. godine bilježi porast od 4,9 posto u odnosu na isto razdoblje 2018. godine (slika 17). S obzirom na pozitivna turistička kretanja tijekom prvih devet mjeseci ove godine, za očekivati je da će ukupni prihodi od međunarodnog turizma ostvareni u ovoj godini premašiti razinu iz 2018. godine.

DEVIZNI PRIHOD OD TURIZMA U PRVA DVA TROMJESEČJA 2019. GODINE BILJEŽI PORAST OD 4,9 POSTO U ODNOSU NA ISTO RAZDOBLJE 2018. GODINE.

Slika 17.
Devizni prihodi od turizma za I. i II. tromjesečje 2017., 2018. i 2019. godine, u milijunima eura

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Zaključak

“ Prema preliminarnim podacima sustava eVisitor, u Hrvatskoj je u razdoblju od 1. siječnja do 8. studenoga 2019. ostvareno 20.013.805 dolazaka i 107.031.617 noćenja turista. Tako je prvi put u jednoj godini premašena brojka od 20 milijuna dolazaka i 107 milijuna noćenja.

— Hrvatski turistički sektor i u 2018. godini ostvario je odlične rezultate – 89,7 milijuna noćenja i 18,7 milijuna turističkih dolazaka. Ukupni prihodi od međunarodnog turizma u 2018. godini iznosili su 9,5 milijardi eura, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja rast od 6 posto. Na važnost turizma za hrvatsko gospodarstvo ukazuje i podatak da je udio sektora turizma u BDP-u Hrvatske za 2016. godinu iznosio 11,4 posto. Hrvatska je s udjelom izravne bruto dodane vrijednosti u bruto dodanoj vrijednosti gospodarstva od 10,9 posto vodeća među državama članicama Europske unije.

Fizički i financijski pokazatelji turističke sezone za razdoblje prvih devet mjeseci 2019. godine ukazuju na nastavak rasta turističkog sektora Republike Hrvatske, ali s naznakom usporavanja. U prvih devet mjeseci ove godine Hrvatsku je tako posjetilo 4,4 posto više turista nego u istom razdoblju 2018., a noćenja bilježe međugodišnji rast od 1,9 posto (Državni zavod za statistiku, 2019). Usporedbe radi, u istom je razdoblju 2018. godine broj dolazaka turista zabilježio međugodišnji rast od 6,4 posto, a broj noćenja od 3,6 posto. Zanimljiv je i podatak da Hrvatska i u 2019. godini bilježi snažniji međugodišnji rast i broja dolazaka i broja noćenja domaćih gostiju.

Prema preliminarnim podacima sustava eVisitor¹⁰, u Hrvatskoj je u razdoblju od 1. siječnja do 8. studenoga 2019. ostvareno 20.013.805 dolazaka i 107.031.617 noćenja turista. Tako je prvi put u jednoj godini premašena brojka od 20 milijuna dolazaka i 107 milijuna noćenja. U odnosu na isto razdoblje prošle godine, broj dolazaka bilježi rast od 5 posto, a broj noćenja od 2 posto (Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, 2019).

S obzirom na relativno optimistične prognoze Svjetske turističke organizacije za europsko tržište, za očekivati je da i sezona 2020. bude uspješna.

10 eVisitor je jedinstveni online informacijski sustav koji povezuje sve turističke zajednice u Republici Hrvatskoj i omogućava dnevni uvid u stanje turističkog prometa ostvarenog u komercijalnom i nekomercijalnom segmentu te nautičkom čarteru.

Literatura:

- Državni zavod za statistiku. [2016]. *Statistička izvješća: Turizam u 2015*. Priopćenje 12.4.1. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>
- Državni zavod za statistiku. [2017]. *Statistička izvješća: Turizam u 2016*. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>
- Državni zavod za statistiku. [2018]. *Statistička izvješća: Turizam u 2017*. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>
- Državni zavod za statistiku. [2019]. *Satelitski račun turizma za Republiku Hrvatsku u 2016*. Preuzeto s: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/12-04-01_01_2018.htm
- Državni zavod za statistiku. [2019]. *Statistička izvješća: Turizam u 2018*. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>
- Eurostat. [2019, 11. studenoga]. *Statistički podaci u području turizma*. Preuzeto s: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Hrvatska narodna banka (HNB). [2019, 6. studenoga]. *Tablica H2: Platna bilanca – robe i usluge*. Preuzeto s: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sekter-inozemstva/platna-bilanca>
- Institut za turizam. [2014]. *Hrvatska turistička bilanca – Izravni i neizravni učinci turizma u RH*. Preuzeto s: <http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2014/Opatija-TSA-2011.pdf>
- Institut za turizam, Državni zavod za statistiku i Ministarstvo turizma. [2019]. *Turistički satelitski račun za 2016. godinu*. Preuzeto s: http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2019/TSA_FINAL.pdf
- Ministarstvo turizma Republike Hrvatske [2019, 12. studenoga]. U Hrvatskoj po prvi puta ostvareno više od 20 milijuna turističkih dolazaka. *Ministarstvo turizma Republike Hrvatske*. Preuzeto s: <https://mint.gov.hr/vijesti/u-hrvatskoj-po-prvi-put-ostvareno-vise-od-20-milijuna-turistickih-dolazaka/20649>
- Poslovna Hrvatska. [2019, 7. studenoga]. Preuzeto s: <http://poslovna.hr>
- Svjetska turistička organizacija (World Tourism Organization; UNWTO). [2019]. *World Tourism Barometer*, 17(3). Preuzeto s: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/wtobarometereng.2019.17.1.3>
- Vlada Republike Hrvatske [2018, 12. studenoga]. Ministar turizma Cappelli: U 2019. novih 1,05 milijardi eura ulaganja u turizam. *Vlada Republike Hrvatske*. Preuzeto s: <https://vlada.gov.hr/vijesti/ministar-turizma-cappelli-u-2019-novih-1-05-milijardi-eura-ulaganja-u-turizam/24712>
- Zagrebačka burza. [2019, 7. studenoga]. Preuzeto s: <https://www.zse.hr/>

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J. F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200
Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Maruška Vizek, ravnateljica

Glavna urednica

Ivana Rašić

Autorica analize

Ivana Rašić

Izvršna urednica

Tamara Banjeglav

Lektura

Tamara Banjeglav

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Slika na naslovnici

CC0 javna domena

Napomena: *Sektorska analiza* autorskog je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb.

Sljedeća analiza *Energetika i naftna industrija* izlazi u prosincu 2019.

